
Tomasz Tomaszewski¹

SPRAWOZDANIE Z SESJI POPULARNONAUKOWEJ *ANIOŁOWIE I DEMONY*

10 maja 2014 roku, na zakończenie VI Ogólnopolskiego Tygodnia Biblijnego, w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie odbyła się sesja popularnonaukowa na temat *Aniołowie i demony*. Została zorganizowana przez Dzieło Biblijne im. św. Jana Pawła II, Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej oraz Katedrę Egzegezy i Teologii Biblijnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Jej uczestnikami byli kapłani, klerycy Wyższego Seminarium Duchownego i studenci Instytutu Teologicznego w Koszalinie, a także inne osoby zainteresowane tematyką poruszaną podczas sesji.

Słowo wstępne wygłosił ks. dr Wojciech Wójtowicz – rektor WSD, który powitał wszystkich obecnych oraz wyraził swoją radość i wdzięczność za zorganizowanie sesji. W swoim krótkim wprowadzeniu stwierdził, że temat aniołów i demonów nie należy do tematów tła, lecz jest obecny we współczesnej przestrzeni duchowej i intelektualnej. Przypomniał też, że w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej już od ponad 20 lat, dzięki śp. biskupowi Czesławowi Dominowi, na zakończenie Mszy św. odmawiana jest modlitwa do św. Michała Archanioła.

Sesji przewodniczył jej główny organizator, ks. dr Tomasz Tomaszewski – moderator Dzieła Biblijnego im. św. Jana Pawła II w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej i adiunkt na szczecińskim Wydziale Teologicznym. Na początku podziękował on Wyższemu Seminarium Duchownemu za udostępnienie przestrzeni na zorganizowanie już szóstej sesji popularnonaukowej oraz za otwartość i wszelką życzliwość. Następnie przedstawił wszystkich prelegentów.

Jako pierwszy zabrał głos ks. dr hab. Janusz Lemański – profesor Uniwersytetu Szczecińskiego i pracownik naukowy Katedry Egzegezy i Teologii Biblijnej, który przedstawił wykład na temat *Posłańcy Boga i niebiańskie stworzenia w Księdze Rodzaju*. Jego zdaniem w tej księdze biblijnej można zauważyć kilka sposobów komunikacji między Bogiem a człowiekiem. Właśnie w tym kontekście pojawiają się istoty z nieba, które znajdują się w otoczeniu Boga. Pojedynczy aniołowie są obecni w tzw. tradycji o Jakubie (Rdz 28 i 31) oraz w opowiadaniach o niewolnicy Hagar (Rdz 16) i o Abrahamie (Rdz 22). Osobną grupę stanowi tzw. wizja wielu posłańców w Rdz 18-19 i 28. W prehistorii biblijnej jest mowa o obcowaniu synów Boga z córkami ludzkimi w Rdz 6 oraz o postawieniu cherubów u bram raju po wygnaniu z niego ludzi w zakończeniu Rdz 3. Istnieje hipoteza, że motyw boskich posłańców mógł zostać zaczerpnięty ze źródeł pozabiblijnych. W związku z tym źródeł biblijnej angelologii

---

¹ Ks. dr Tomasz Tomaszewski, moderator Dzieła Biblijnego im. św. Jana Pawła II w Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej i adiunkt na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego, adres do korespondencji: 75-817 Koszalin, ul. Seminaryjna 2, e-mail: tomaszewski@koszalin.opoka.org.pl.

trzeba by zapewne poszukiwać w tradycjach starożytnej Syro-Palestyny. Samo hebrajskie słowo oznaczające posłańca (anioła) pojawia się 213 razy w tekstach Starego Testamentu. W wielu z nich trudno odróżnić posłańca od samego Boga, a rozumienie tych postaci przechodziło swoistą ewolucję. Była ona ściśle związana z odrębnymi tradycjami biblijnymi o Abrahamie i Jakubie. Ks. Lemański przeanalizował w swoim referacie mówiące o posłańcach Boga fragmenty z obu tych tradycji, a także dwa teksty z prehistorii biblijnej.

Następnie ks. dr hab. Marek Parchem – profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, kierownik Katedry Literatury Międzytestamentalnej i wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie – podjął temat *Angelologia Księgi Daniela*. Zauważył, że księga ta jest pismem bardzo specyficznym ze względu na problemy historyczne, literackie, językowe, jak również treściowe. Jest ona jedyną apokalipsą w ścisłym znaczeniu tego słowa w kanonie Biblii hebrajskiej, a jej główną treścią jest tematyka eschatologiczna. Z nią właśnie związana jest nauka o istotach niebiańskich, które będą pełniły bardzo doniosłą rolę w czasach ostatecznych. Księga Daniela wpisuje się w nurt zwany apokaliptyką historyczną, dla której punktem wyjścia są dzieje świata. To na ich kanwie mówi się o sprawach, które dotyczą Boga i Jego działania we wszechświecie, w tym również o obecności w nim Bożych posłańców. Wizje apokaliptyczne składają się na drugą część Księgi Daniela (Dn 7-12). W księdze tej zawarta jest bardzo rozbudowana angelologia, a istoty niebiańskie w pewnym stopniu pełnią znaną już z wcześniejszych tradycji biblijnych rolę posłańców Boga. W Dn 3 jest mowa o posłańcu Boga, który ocalił trzech izraelskich młodzieńców z pieca ognistego, a w Dn 6 anioł ocala Daniela wrzuconego do jaskini lwów. W Księdze Daniela znajduje się jednak wiele nowych zagadnień dotyczących aniołów. Pierwszy raz w Biblii hebrajskiej pojawiają się imiona własne aniołów (Gabriel i Michał), mówi się o konkretnej liczbie aniołów otaczających tron Boga w niebiosach oraz aniołowie nazywani są księżętami. Właśnie te kwestie rozwinął ks. Parchem w dalszej części swojego wystąpienia.

Wykład na temat *Szatan jako ten, który rozprasza (Mt 12, 22-37)* przedstawił dr Piotr Goniszewski – asystent w Katedrze Egzegezy i Teologii Biblijnej. Najpierw dokonał on podziału analizowanej perykopy ewangelicznej na mniejsze części. Mateusz skomponował ją, korzystając z dwóch źródeł: Mk 3, 22-30 i Q (Łk 11, 14-23). W centrum tekstu umieścił werset Mt 12, 30: „Kto nie jest ze Mną, jest przeciwko Mnie; i kto nie zbiera ze Mną, rozprasza”. Sentencja ta, zgodnie z semicką techniką literacką, stanowi klucz do zrozumienia całej perykopy. P. Goniszewski postawił pytanie, czy słowa te stanowią *ipsissima verba Iesu*, i po przeprowadzeniu argumentacji udzielił na nie odpowiedzi pozytywnej. Proces gromadzenia rozproszonego ludu Bożego jest charakterystyczny dla czasów mesjańskich i nadejścia królestwa Bożego. Dialog Jezusa z faryzeuszami ukazany w analizowanej perykopie osnuty jest wokół wersetu 30. Odpowiedzią na przyjście Mesjasza Jezusa może więc być przyjęcie Go i gromadzenie wraz z Nim ludu Bożego bądź opowiedzenie się po stronie szatana, który zmierza do czegoś całkowicie przeciwnego, czyli do rozpraszania ludu Bożego. Szatan jest więc kimś, kto odpowiada w świecie za utrwalanie tego stanu rozproszenia, podczas

gdy Jezus postrzega swoją działalność jako skutecznie wymierzoną przeciwko niemu w wymiarze doczesnym, a zwłaszcza eschatologicznym.

Jako ostatni z prelegentów zabrał głos ks. dr Sebastian Kowal – wikariusz parafii pw. św. Gertrudy w Darłowie, który poruszył temat *Współczesne wyzwania w walce ze złym duchem*. Przypomniwał on, że formacja chrześcijańska powinna mieć charakter deuterokatechumenalny, czyli prowadzić do rozbudzenia w człowieku żywej i świadomej wiary, która jest spotkaniem z żywym Bogiem. W tym celu trzeba mocniej związać katechezę szkolną z parafialną i rozwijać nauczanie na temat obecnych w Kościele charyzmatów. W codzienności zauważalny jest brak świadków żywej wiary, potrzebnych zwłaszcza młodemu pokoleniu, które może utożsamiać wiarę ze zwyczajami i tradycjami religijnymi. Obecnie w Kościele odkrywane są na nowo sakramentalia, o których znaczeniu trzeba przypominać, także w rodzinach. Walce ze złym duchem mają w tym kontekście służyć poświęcona lub egzorcyzmowana woda, egzorcyzmowany olej i sól oraz poświęcone kadzidło. Ks. Kowal zajął się również kwestią strukturalnego zorganizowania posługi uwalniania na poziomie Kościoła lokalnego. Egzorcyzmy mogą sprawować tylko wyznaczeni przez biskupa egzorcyci. Modlitwie o uwolnienie może jednak przewodniczyć każdy kapłan, na mocy przyjętych święceń. Nie ma natomiast jasnych wskazań Kościoła dotyczących rozeznawania charyzmatu uwalniania u osób świeckich. Należałoby się więc zająć takimi osobami na płaszczyźnie diecezjalnej, a nawet stworzyć centrum modlitwy o uwolnienie, którego działalność mogłaby stanowić element nowej ewangelizacji. Współczesne głoszenie Ewangelii dokonuje się bowiem także poprzez tak bardzo potrzebne dzisiaj widzialne znaki Bożego działania.

Po wszystkich wykładach odbyła się dyskusja, w której swoją refleksję wypowiedział najpierw ks. prof. Lemański, a następnie kilkoro uczestników sesji skierowało pytania do prelegentów. Na koniec spotkania zabrał głos dr Krzysztof Zadarko, biskup pomocniczy diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, zachęcając wszystkich obecnych do sięgania po słowo Boże, które jest ważnym orężem w walce ze złym duchem. Przewodniczący sesji ks. dr Tomasz Tomaszewski zakończył ją modlitwą do św. Michała Archanioła.